

5. Recenzuojamas žodynas – lauktas ir reikalingas veikalas. Reikia tik pasidžiaugti, kad Vilniaus skaičiavimo mašinų gamyklos ir Skaičiavimo mašinų specialaus konstravimo biuro inžinieriai ēmėsi tokio didžiulio darbo. SKŽ gerai reprezentuoja dabartinę lietuvišką skaičiavimo technikos terminiją. Tačiau gausi žodyno medžiaga dar menkokai sunorminta ir susisteminta. Skaičiavimo technikos terminijos ugdymo darbui šis veikalas – tik gera pradžia. Kitų technikos šakų terminų žodynų rengėjams jis galės būti ne tik sektinu entuziastingo darbo pavyzdžiu, bet ir pamatu, ant kurio galima pradėti ręsti dar tobulesnius statinius.

A. Kaulakienė

KNYGA APIE ŽUVŪ PAVADINIMUS

B. Laumane, Zivju nosaukumi latviešu valodā, Rīgā, 1973, 307 p.¹

Benitos Laumanės monografija labai aktuali ne tik latvių, bet, kadangi nemaža ižuvų pavadinimų paveldėta iš gilio senovės, ir baltų bei indoeuropiečių kalbotyrai ir etnogenezei. Ši monografija – pirmas toks stambus baltų žuvų pavadinimų tyrinėjimas.

B. Laumanė pažymi, jog P. Tymė, remdamasis tuo, kad lašios gyvena tiktais Baltijos jūros baseine, o giminiški pavadinimai aptinkami slavų, baltų, germanų, taip pat tocharų kalbose, mėginės irodyti, kad ide. protėvynė buvusi Baltijos rajone. Su šia hipoteze susijęs Baltijos jūros pakrantės aborigenų klausimas, kurį autorė ne vienoje vietoje mini. B. Laumanė, remdamasi archeologų nuomone, kad baltais ar jų sentėviai atsikėlė į Baltijos jūros apylinkes apie XVIII a. pr. m. e.² ir čia užmezgė ryšius su kitais Baltijos pietryčių pakrantės gyventojais – aborigenais, kurie, autořes nuomone³, gal būt, buvo baltams giminiški indoeuropiečiai, ir ugrofinais (p. 14).

Hipotezė, kad minėtieji Pabaltijo aborigenai buvę indoeuropiečiai, labai svarbi baltų ir indoeuropiečių etnogenezės klausimui. Šiuo metu kai kieno ji ypač remiamą⁴. Mezolite Rytų Pabaltijui buvo būdingos dvi kultūrinės (ir, Rimantienės nuomone, etninės) grupės: mikrolitinė-makrolitinė ir Kundos. Mikrolitinė-makrolitinė kultūra priklausė Lietuvai ir iš dalies Baltarusijai. Kundos kultūra buvo paplitusi dabartinės Estijos ir Latvijos plotuose, o Lietuvoje teužgriebė pačią šiaurinę

¹ Recenzijoje dėl ribotos apimties aptariamas tik Baltijos jūros pakrantės aborigenų klausimas, keliamas B. Laumanės knygoje.

² Šiuo metu archeologai teigia, kad virvelinės keramikos nešėjai Lietuvą pasiekė baigiantis III tūkstantmečiu pr. m. e., žr. R. Rimantienė, Pirmieji Lietuvos gyventojai (XI–IV tūkstantmetis pr. m. e.), Vilnius, 1972 (toliau: Rimantienė PLG), p. 96.

³ Su nuoroda į: Л. В. Банкина, Торфяниковая стоянка Сарнате, Рига, 1970, p. 140, 144–145, kur Sarnatės stovyklos radiniai datuojami III tūkst. pr. m. e. pirma puse ar viduriu, o gyventojai hipotetiškai laikomi indoeuropiečiais; plg. taip pat R. Rimantienės tvirtinimą, kad „apie kokį nors kultūrinį-ethninių finougrų kločą Lietuvos akmens amžiaus medžiagoje, tuo labiau senųjų, vietinių, priešvirvelinės kultūros gyventojų priskyrimą finougrų gentims, negali būti nė kalbos“ (Žr. R. Rimantienė, Lietuvos akmens amžiaus šukinė puodų ornamentika ir finougrų klausimas, – Lietuvos istorijos metraštis. 1972 metai, Vilnius, 1973 (toliau: Rimantienė LIM), p. 26; plačiau žr. p. 5–26; taip pat žr.: Rimantienė PLG; P. K. Римантене, Палеолит и мезолит Литвы, Вильнюс, 1971 (toliau: Римантене ПМЛ)).

⁴ Žr. A. Seibučio mokslo populiarinimo straipsnius: Padavimai ir tikrovė, – Mokslas ir gyvenimas, Vilnius (toliau: MG), 1971, Nr. 5, p. 38–40; Vėlyvojo ledynmečio vietovardžiai, – MG 1971, Nr. 10, p. 16–20; Kaip Nemunas į Vyslą tekėjo, – MG 1973, Nr. 3, p. 28–30 ir kt.

sritij. Šias abi kultūras jungia Maglemozés kultūros elementai⁵. R. Rimantienės teigimu, „Pabaltijo mezolito gyventojai buvo aiškūs europeoidai“⁶. Iš mikroliti-nės-makrolitinės kultūros išaugo ankstyvojo neolito Nemuno aukštupio kultūra, o iš Kundos – Narvos – Nemuno kultūra⁷. Lietuvos keramika, kurios pirmieji dirbiniai, R. Rimantienės nuomone, pasirodė greičiausiai IV tūkst. pr. m. e. pabaigoje, „jeina į didžiulę Pietų ir Rytų Pabaltijo kultūrinę grupę, kuri tėsiasi nuo Vakarų Latvijos iki Jutlandijos“⁸, o „daugeliu kitų požymiu (bent vakarų Lietuvos stovyklos) [...] jeina į siauresnę Narvos – Nemuno kultūrinę sritį, gyvavusią tarp šių upių“⁹. Nuomonei apie artimą minėtų kultūrinų grupių giminystę pagrįsti yra įtikinamų kalbos duomenų. Juk vadinamoji sen. Europos hidronimija (alteeuropäische Hydro-nymie – H. Krajės terminas) paplitusi ir Skandinavijoje¹⁰. Pajunenas, radęs gausybę šios kilmės vandenvardžių Suomijoje, juos laiko specifiškai baltiškais¹¹. V. P. Šmidas nurodo sen. Europos hidronimijos ypatybę: ši hidronimija koncentruojasi buvusiame ir dabartiniame baltų kalbiniame plote¹². Mokslininkų nuomone, egzistuoja „baltų politoninė sąjunga“, į kurią, be baltų kalbų, įeina lybių ir estų kalbos, šiaurės kašubų, kurios-ne-kurios Pabaltijo vokiečių, rytų Šlezvigo ir kaimyninių salų danų tarmės, švedų ir norvegų kalbos. Šiai sąjungai būdinga, kad melodinė tonų koreliacija, be pačių baltų kalbų, kitiems „sąjungininkams“ yra naujas reiškinys¹³. Pastebimos įdomios skandinavų – baltų žodžių darybos, semantikos ir kt. paralelės¹⁴.

B. Laumanė, remdamasi kitų tyrinėtojų nuomone, ne vieną žuvies pavadinimą laiko ar linkusi laikyti paveldėtu iš Baltijos pakrantės aborigenų. Svarbiausia šios nuomonės argumentai – nagrinėjamų žuvų pavadinimų paplitimas daugelyje Baltijos pajūrio kalbų bei neaiški etimologija. Antrasis argumentas, mūsų nuomone, nėra tinkamas, ir autorė be reikalo nekritiskai juo naudojasi. Dėl šios priežasties kai kurių žuvų pavadinimų nagrinėjimas monografijoje labai prieštariningas. Pvz., B. Laumanė darybos skyrelyje la. *sapals* „leuciscus cephalus“ laiko priesagos *-als* vediniu ir lygina su lie. *šāpalas* „t. p.“ (p. 40), tačiau pagrindinėje – žuvų pavadinimų – dalyje, paminėjusi, kad la. *sapals*, *sapalis* ir kt. esą giminiški su lie. *šāpalas*, kuriuos

⁵ Римантене ПМЛ 95–196.

⁶ Rimantienė PLG 95.

⁷ Римантене ПМЛ 196, plg. 176; Rimantienė PLG 95–96; plg. Rimantienė LIM 9–10.

⁸ Rimantienė LIM 20.

⁹ Ten pat.

¹⁰ Žr., pvz.: W. P. Schmid, Zum litauischen Flußnamen *Aitra*, – „Baltistica“, VII (1), Vilnius, 1971, p. 37–42; jo paties, *Aura* und *Aurajoki*, – „Baltistica“, IX (2), Vilnius, 1973, p. 189–194; Heikki J. Hakkarainen and Matti Ruohutula (Finland), Das Auftreten indogermanischer (alteeuropäischer) Gewässernamen in Finnland (toliau: Hakkarainen – Ruohutula), – XIe Congrès international des sciences onomastiques. Sofia, 28 juin–4 juillet 1972. Résumés des communications, Sofia, 1972 (toliau: XIe Congrès), p. 89.

¹¹ Hakkarainen – Ruohutula 89.

¹² Wolfgang P. Schmid (BRD – Göttingen), Baltische Gewässernamen und das vorgeschichtliche Europa, – XIe Congres, p. 206.

¹³ Žr. Б. Лаумане, А. Непокупный, К постановке вопроса об атласе морской и рыболовецкой лексики Балтийского моря, – *Baltistica*, IV(I), Vilnius 1968 (toliau: Лаумане – Непокупный, – *Baltistica*), p. 69 ir ten nurodytą literatūrą.

¹⁴ Žr. Лаумане – Непокупный, – *Baltistica*, p. 69–78; Б. Лаумане, А. Непокупный, Балто-славяно-финские языковые параллели из области мореплавания и рыболовства, – Взаимосвязи балтов и прибалтийских финнов, Рига, 1970, p. 189–202 ir šiuose straipsniuose nurodytą literatūrą.

kalbininkai lyginą su skr. *saphara-ḥ* „cyprinus sopher“¹⁵, žemiuo rašo, kad A. Gerda nurodąs panašius pavadinimus slavų, germanų ir ugrofinų kalbose ir laikas visus juos bendrojo substrato reiškiniu, susiformavusi Baltijos jūros areale dar ikiindo-europietišku periodu¹⁶ (p. 213). Taigi kalbininkė čia nė negina savo aukščiau minėtos nuomonės, kad aborigenai laikytini indoeuropiečiais. I baltų žuvų pavadinimų bendrybių sąrašus la. *sapals* ir lie. *šāpalas* B. Laumanė neįtraukė (žr. p. 10–11 ir 278). Mūsų nuomone, *šāpalas* pavadinimas iš tikrujų susijęs su kalba, egzistavusia plačiame Baltijos pajūrio areale, bet nėra jokio pagrindo šio pavadinimo nelaikyti baltišku.

Panagrinėkime dar vieną kitą pavyzdį. B. Laumanė, kaip ir kiti tyrinėtojai, la. *salaka* (*salaks*) „osmerus operlanus“ laiko skoliniu iš lyb. *salāk* resp. est. *salakas* (p. 101), o pastaruosis finų žuvų pavadinimus, kadangi jie neturi patikimos finiškos etimologijos, remdamasi V. P. Šmido nuomone, linkusi laikyti ikifiniškos kilmės (p. 18)¹⁷. E. Frenkelis la. *salaka*, laikydamas skoliniu iš minėtų lybių ir estų atitikmenų, be to, sieja su *salata*, -te „aspis aspius“ arba „aspis rapax“ bei lie. *salatis*, *salotē*, *celatis* „t. p.“¹⁸ Bet B. Laumanė su tokiu spėjimu nesutinka: jos nuomone, tokiu atveju reikėtų pripažinti, kad la. *salata* esąs skolinys iš Pabaltijo finų, t. y. iš lybių ir estų kalbos. Tiesa, karelų tarmėse ir suomių kalboje aptinkamos panašios lytys (plg. karel. tarm. *salat’i*, suom. *salatti* „alburnus lucidus“). Tačiau, nepaisydama to ir vykusiai panaudodama lingvogeografinį kriterijų (skoliniai iš finų kalbų paprastai būna paplitę mažesniame areale, negu nagrinėjamasis pavadinimas), B. Laumanė la. *salata*, *salate*, *salāta*, *salāts*; *saluonis*, *saluoziš*, lie. *salotē*, *salatis* „aspis aspius“ arba „aspis rapax“ bei la. hidronimą *salates upīte*, lie. ežerų pavadinimus *Salótas*, *Salótē*, *Salótē*, *Salótis* sieja su lie. tarm. *sálти* „tekėti“, pr. *salus* „upelis“, kaip semantinę paralelę pateikdama dar la. *upītis*, *upietis* „leuciscus indus“ (p. 209). Tai – autorės etimologinis atradimas (kiti kalbininkai minėtos etimologijos nepasiūlė); tokį atradimą monografijoje nemaža, iš ko matyti, kad B. Laumanė, apskritai, turi gerą kalbos jausmą.

Iš lie. tarm. *sálти*, pr. *salus* ar panašių žodžių kildintini ir lie. *séliavà* „coregonus albula“, *seliavà* „t. p.“, *séllova* „tokia ežerų žuvis“ ir kt. B. Laumanė, laikydama la. *selava* skoliniu iš kaimynų kalbų, teigia, kad tiksliai nustatyti skolinimosi šaltini i esą labai sunku, nes fonetiškai adekvačios lytys, be minėto lie. atitikmens, egzistuoja rusų Pleskavos ir Novosokolnikų apylinkėse – *сельеа*, bei lenkų kalboje (raštuose užfiksotas jau XV a.) – *sielawa*¹⁹. Autorės nuomone, tolimesnė šių žodžių kilmė neišski: esą pareikštotos nuomonės dėl slavų pavadinimų atsiradimo iš lie. kalbos

¹⁵ Su nuoroda į: K. Müllenbachs, Latviešu valodas vārdnīca. Redigējis, papildinājis, turpinājis J. Endzelins (toliau: LVV), III, Rīga, 1928, p. 696; E. Fraenkel, Litauisches etymologisches Wörterbuch, Heidelberg, 1962–1965 (toliau: LEW), p. 963.

¹⁶ A. Gerdo nuomonę žr. A. C. Г е р д (atsakymas į anketa), – Лексичные балтызмы ў беларускай мове, Мінск, 1969, p. 9–10.

¹⁷ Dar žr.: Йаумане–Непокупній, – „Baltistica“, p. 76.

¹⁸ LEW 759.

¹⁹ Šis latvių pavadinimas, nepaisant siauro paplitimo, galėtų būti ir lie. pavadinimo *giminaitis* – skirtumas tarp lietuvių ir latvių atitikmenų tik dėl šaknies balsio kiekybės. Bet e : ē būdingas ir lie. kalbai: be minėtų *séllova*, *seliavà* : *séliavà*, plg. ir hidronimus – iš vienos pusės, *Seliovináičiai* (du ežerai), kildinami iš ež. *Seliovinis* (A. Vanagas, Lietuvos TSR hidronimų daryba, Vilnius, 1970 [toliau: Vanagas], p. 76), kuris savo ruožtu – iš minėto *séllova* (Vanagas 158–159), iš kitos – *Séliupis* (Lietuvos TSR upių ir ežerų vardynas, Vilnius, 1963 [toliau LUEV], p. 143).

ir atvirkščiai²⁰. Tačiau iš tikrujų lie. *sēliavā*, *seliavā* ir kt. ne tik šaknis, bet ir priesaga – neabejotinai baltiškos kilmės. Slavų kalbų duomenimis išaiškinti r. *celáva* „uklėjka, cyprinus alburnus“ (pagal Dalio žodyną), *celáva* „aspius clupeoides“, Juodosios jūros pakrantės, Kubanės, baltarusių *celáva*, lenkų *sielawa* „uklėjka“ kilmės negalima, o priesaga *aea* (-awa) bei -áva slavams svetima (ji būdinga baltų, trakų kalboms bei vadinamajai sen. Europos hidronimijai). M. Fasmerio teigimas, kad lie. žodžiai *salavā*, *selavā* „mурена“ negali būti šaltiniu dėl rusų žodžio paplitimo pietuose, taisytinas ta prasme, kad Juodosios jūros pakrančių, Kubanės *celáva* gali būti atsiradęs dėl artimų baltų giminaičių trakų įtakos. Teritoriskai artimesnių baltams slavų kalbų – brus. *celáva*, lenk. *sielawa* bei artimesnių rusų kalbos tarmių – atitikmenis mes laikome baltų įtakos, greičiausiai, substrato, rezultatu.

Iš aukščiau pateiktų pavyzdžių matome, kad yra pakankamai semantinių paralelių la. *salaka* (*salaks*) kildinimui iš lie. *sálti* „tekėti“ ir pr. *salus* „upelis“. Nuomonė, kad la. *salaka* (*salaks*) nėra skolinys, sustiprina ir atitinkamą lie. vietovardžių egzistavimas: ež. *Salaka*, *Sälakas* (Degučiai, Palivarko km.)²¹, mstl. (Zarasų raj.) *Sälakas*, *Sälako girią*²². Taigi žuvies pavadinimo *salaka* relikta baltų kalbiniame ploste aptinkami toli nuo latviškojo Baltijos pajūrio. La. *salaka* (*salaks*) daryba taip pat baltiška (plg., pvz., nors ir negausius, priesagos *-aka*, *-aks*, *-eka* vedinių pavyzdžius, pateikiamus p. 39).

Suprantama, finiškieji la. *salata* bei *salaka* ir kitų baltų šaknies *sal-* pavadinimų atitikmenys, kaip neturi patikimos finiškos etimologijos, laikytini baltizmais. Baltizmais laikytini ir vokiečių tarm. (buv. R. Prūsijoje) *Salat*, *Zalat*, kurie su minėtais la. *salate*, lie. *salotē* sudaro izoglosę, jungiančią Kuršą per Lietuvą (Žemaitiją) su buvusiu prūsų kalbos arealu. Beje, B. Laumanė tokių izoglosių nustatė ne vieną. Reikia pritarti autorės teigimui, kad tokios izoglosės ypač vertingos (p. 278). Šia proga reikia pridurti, kad ir v. tarm. (buv. R. Prūsijoje) *Perpel*, *Parpel* bei kašubų *parposz*, *pelpaže*, kuriems atitinka la. tarm. *pérpele*, *perpele*, lie. *pérpelē* „alosa fal-lax“ (p. 152–153) laikytini baltizmais. Taip manyti leidžia ne tik lingvogeografinis, bet ir etimologinis kriterijus. Kai kurias latvių – rytu slavų izogloses, priešingai, autorė interpretuoja aiškiai ir teisingai: baltarusių, rusų tarm. *курмель* „gobio fluviatilis“ (p. 98), *вягало*, *вягело* „lote lota“ (p. 244) yra baltizmai.

Bet grįžkime prie vadinamosios aborigeninės leksikos. Žodžių, kuriuos mėgina priskirti prie šios leksikos, bet kuriems galima rasti ir gerą baltišką etimologiją, yra dar ne vienas. Iš tokių paminėtinas, pvz., la. *lestē*, *lekste* „pleuronectes flesus trachurus, plekšnē“. V. Tomsenas visiškai teisingai ši pavadinimą siejo su la. *lēsns*, *lēssns*, *lēss* bei lie. *lēkštas*, o estų *lest* „plekšnē“ laikė skoliniu iš baltų kalbų (p. 173). Minėtai la. *lestē*, *lekste* etimologijai yra puiki semantinė paralelė: la. *plekste*, *pleksta*, *plēkste*; *plegzde*, *plekzde* bei lie. *plēkšnē*, *plekštis*, *plēkštē*, *plēgždē* „plekšnē“ siejami su la. *plāskans* „platt, flach, breit“, lie. *plókščias*²³ (p. 174). Tačiau B. Laumanė, matyt, sekdamas L. Ketunenu ir V. Zepu, laikančiais la. *lestē* skoliniu iš lyb. *lieštā*

²⁰ Žr. LEW 774; M. Фасмер, Этимологический словарь русского языка (толиау: Фасмер ЭСРЯ), III, Москва, 1971, p. 594.

²¹ LUEV 141.

²² Mažoji lietuviškoji tarybinė enciklopedija, III (R–Ž), Vilnius, 1971, p. 148–149.

²³ LEW 611, 628.

(est. *lest*) (p. 173), taip pat mano, kad latvių žuvies pavadinimas esas skolinys iš Pabaltijo finų kalbų (p. 17, 281). Tokiai nuomonei susidaryti, tur būt, turėjo įtakos ir est. *lest* reikšmė „Flaches, Platten“, siejamo su minėtais finų plekšnės pavadinimais, egzistavimas (p. 173). Kaip ir aukščiau minėtus pavadinimus, B. Laumanė, remdamasi V.P. Šmido nuomone, est. *lest*, lyb. *lestā* „plekšnė“ linkusi laikyti gautais iš ikifiniškos kalbos, kadangi pastarieji neturi patikimos finiškos etimologijos (p. 18)²⁴. Mūsų nuomone, dėl etimologinio ir lingvogeografinio kriterijų, t. y. dėl to, kad lie. *lēkštas*, la. *lēsns* ir kt. turi gerą baltišką etimologiją, o est. *lest* „Flaches, Platten“ tevartojamas estų kalboje, t. y. kalboje, artimoje dabartiniam baltų arealui (ir, matyt, jeinančioje į buvusijį), est. *lest* tiek minėto žuvies pavadinimo, tiek „Flaches, Platten“ reikšmėmis laikytinas baltizmu.

Yra ir tokį žodžių, hipotetiškai priskiriamų aborigeninei leksikai, kuriems nerasta ne tik patikimos baltiškos, bet ir ide. etimologijos. Kai kurių pavadinimų reikšmė gal buvo pamiršta (argi visus savus žodžius galima išetimologizuoti?). Kiti žodžiai, daugiau mažiau apimą Baltijos pakrantės arealą, galėjo atsirasti dėl kitos šioje pakrantėje imtos vartoti kalbos (ne baltų) įtakos likusioms šio arealo kalboms. Tokių elementų taip pat aptikta²⁵. Tai – ne aborigenų, bet vėlesnės įtakos rezultatas.

Matyt, žuvų pavadinimų atsiradimą visų pirma reikia sieti su mezolito (Maglemozės kultūros) žvejų pasiodymu Pabaltijyje²⁶. Taip manyti leidžia ir tas faktas, kad didžioji mikrolitinės-makrolitinės kultūros dalis atvežta iš Maglemozės kultūros, o pastarosios kultūros banga šiaurės Lietuvoje, Latvijoje ir Estijoje sudarė kitą – Kundos – kultūrą²⁷. Taigi, reikia manyti, minėti žvejai kalbėjo baltiškai ar baltams artima kalba.

R. Rimantienės teigimu, „Maglemozės kultūra giminiška Pabaltijo madlenui“²⁸. O pastarosios kultūros atstovų pasiodymai paleolite iš tiesų nuostabūs! Šie „atklysdavo iš Vakarų nedideliais būreliais ir vėl iškeliaudavo“²⁹, taigi Pabaltijy tebūdavo svečiai³⁰. Tas faktas, kad nuo paleolito laikų vietinės – svidrinės – kultūros atstovai tebendravo su vienos – Pabaltijo madleno – kultūros atstovais, o mezolite pasirodė vienintelė giminiškos pastarajai Maglemozės kultūros banga (kaip jau minėjome, suvaidinusi pagrindinių vaidmenų, susidarant mikrolitinei-makrolitinei ir Kundos kultūroms), leidžia manyti, kad tarp vietinių gyventojų ir svečių egzistavo ypatingi santykiai.

Šiuos santykius mes linkę laikyti seniausiais baltų – trakų santykiais³¹, kurie tėsėsi ligi pirmųjų m. e. amžių. Bet šių santykų nagrinėjimas – atskiros studijos, o ne B. Laumanės knygos recenzijos uždavinys.

Čia grįšime tik prie recenzijos pradžioje minėtos P. Tymės hipotezės. Matyt, indoeuropiečiai, išėję iš M. Azijos, nuo labai senų laikų nebeturėjo vienos tėvynės.

²⁴ Be to, žr. Laumanė – Непокупный, – *Baltistica*, p. 76.

²⁵ Žr., pvz., Laumanė – Непокупный, – *Baltistica*, p. 70 – 71.

²⁶ Римантене ПМЛ 118 – 125, 174 – 175, 196; Rimantienė PLG 57 – 65; 95.

²⁷ Римантене ПМЛ 174 – 175, 196.

²⁸ Rimantienė PLG 63.

²⁹ Ten pat, p. 95.

³⁰ Ten pat, p. 95; žr. dar: p. 30 – 39.

³¹ Ten pat, p. 63 – 65, 95. Baltų ir trakų terminai čia reliatyvūs: baltų vardu vadiname šiaurinj baltų – trakų (arba baltų plačiąja prasme) kalbos arealą, o trakų – pietinj.

Bet kontaktai nenutrūko. Matyt, lašišos pavadinimas iš Pabaltijo paplito į tas ide. kalbas, kurios dar nebuvo pamiršusios savo senosios giminystės ir tarpusavy tebe-bendravo.

B. Laumanės monografija – žymus baltų kalbotyros laimėjimas. Vargu ar galima laikyti bent kiek didesniu trūkumu nepakankamą baltų įtakos kaimyninėms kalboms įvertinimą. Juk palyginti dar maža darbų, kuriuose baltų įtaka kaimyninėms kalboms būtų aiškinta geriau.

V. Rimša

K. DRĀSUTAVIČIAUS (DRĀSUČIO) TERMINŲ ŽODYNĖLIAI BEI SARAŠAI

Žymus, bet iki šiol labai mažai žinomas XIX a. antrosios pusės kultūros, literatūros ir spaudos darbuotojas K. Drāsutavičius plačiai pasireiškė ir leksikografinės terminologijos srityje. Jo gausiame rankraštiniame palikime¹ surasta 13 terminų žodynelių bei sąrašų.

Sudarinėdamas gamtos mokslo (botanikos, zoologijos, parazitologijos ir kt.), geografijos, istorijos, literatūros ir kitiems vadovėliams (kelių dalį „chrestomatijai“) programas bei klausimus, rinkdamas jiems medžiagą, rašydamas atskirus skyrelius ir versdamas iš lenkų, rusų, vokiečių kalbų įvairius tekstus bei darydamas jų santraukas, K. Drāsutavičius turėjo susidurti su lietuviškos terminijos stygiumi, jos ieškotis įvairiuose šaltiniuose, susidarinėti įvairių sričių terminų žodynelius bei sąrašus.

1. Botanikos terminų žodynėliai bei sarašai

Daugiausia K. Drāsutavičiaus ieškota, rinkta ir fiksuota gamtos mokslų ypač botanikos, terminija.

Kaip matyti iš sudarytų programų (F₁ – 2453, 2468, 2489, 2547) ir kaip teigia savo atsiminimuose namų mokytoja J. Juškytė, K. Drāsutavičius galvojo apie kelių dalį „chrestomatijos“ (tiksliau sakant, vadovėlių) sudarymą, kurių viena turėjusi pateikti didesniems vaikams elementarias gamtos mokslų žinias².

Iš prospektro „Antrosios dalies programas“ (F₁ – 2489) aišku, kad šiame gamtos pradžiamokslyje turėjo būti kalbama apie namų gyvulius, graužikus, žuvis, vabalus, medžius ir kt. Pradžiamokslį turėjusi rengti J. Juškytė³, bet prisdėjo ir pats K. Drāsutavičius, nes jo parašyta straipsneliai „Kirminalai“ (F₁ – 2493), „Augmenys be sėklų“ (F₁ – 2492), „Augmenys jurėse“ (F₁ – 2941), „Vabalai“ (F₁ – 2490), „Žuvys“ (F₁ – 2488) ir kt.

Štai nedidelė ištraukėlė iš straipsnio „Augmenys be sėklų“: „Visi tie augmenys, kuriuos pažinome, tur žiedus; iš žiedų darosi vaisiai, o vaisiuje visad atsiranda

¹ Jis saugomas Lietuvos TSR Mokslų akademijos Lietuvių kalbos ir literatūros institute (F₁ – 2324–2560, iš viso 230 aplankų daugiau kaip 6400 rankraštinių įvairaus formato puslapių).

² Mūsų senovė, II t., N4(9), 1939, p. 11–614.

³ Ten pat, p. 611.